

Spis treści

Podziękowania	9
---------------------	---

Wstęp	13
-------------	----

ROZDZIAŁ 1. Obywatel i obywatelstwo – podstawowe zagadnienia	19
---	-----------

1.1. Różne obszary analizy pojęcia obywatela i obywatelstwa	19
1.1.1. Definicje pojęcia obywatela i obywatelstwa	19
1.1.2. Obywatelstwo jako status prawny. Definicja prawna obywatela w Polsce, Turcji i Wielkiej Brytanii.	23
1.1.3. Obywatelstwo w kontekście praw i obowiązków	28
1.1.3.1. Prawa i wolności obywateli	28
1.1.3.2. Obowiązki i powinności obywatelskie	31
1.1.4. Obywatelstwo jako tożsamość	33
1.2. Europejskie obywatelstwo od greckiej <i>polis</i> do państw narodowych	35
1.2.1. Obywatel i obywatelstwo w antyku	37
1.2.2. Obywatel w średniowieczu i rozwój idei w renesansie	43
1.2.3. Nowożytnie korzenie obywatelstwa	47
1.2.4. Znaczenie Rewolucji Francuskiej dla koncepcji obywatelstwa	48
1.2.5. Obywatelstwo w państwie narodowym	50
1.2.6. Podsumowanie zarysu historycznego	51
1.3. Obywatelstwo i obywatel we współczesnych teoriach republikańskich, liberalnych i komunitariańskich	52
1.4. Włączający i wykluczający potencjał obywatelstwa	59
1.4.1. Obywatelstwo a narodowość	61
1.4.2. Postnarodowe/transnarodowe/globalne/kosmopolityczne obywatelstwo	63
1.4.3. Kobiety – płęć i obywatelstwo	73
1.4.4. Wielokulturowe obywatelstwo w kontekście migracji	76
1.4.5. Ekskluzywne czy inkluzywne obywatelstwo?	86
1.4.6. Wielowymiarowe obywatelstwo Dereka Heatera	87

ROZDZIAŁ 2. Obywatelskość jako postawa aktywnego obywatela ..	92
2.1. Definicja obywatelskości	92
2.1.1. Obywatelskość jako postawa	96
2.1.2. Definicja operacyjna postaw obywatelskich	100
2.2. Aktywne obywatelstwo	101
2.2.1. Joseph Kahne i Joel Westheimer – trzy modele obywatela	101
2.2.2. Wielowymiarowy model aktywnego obywatelstwa	104
2.2.3. Dwuosiowy model obywatelstwa	107
2.2.4. Break Away	109
2.2.5. Partycypacja jako jeden z głównych przejawów aktywnej postawy obywatelskiej	110
2.3. Specyficzne czynniki wpływające na aktywność obywatelską	111
2.3.1. Religia i religijność a aktywność obywatelska	112
2.3.2. Grupa mniejszościowa a aktywność obywatelska	115
2.3.3. Młodzież a zaangażowanie obywatelskie	117

ROZDZIAŁ 3. Muzułmańskie obywatelstwa – historia i współczesność	120
3.1. Problemy Europejczyków z muzułmańską obywatelskością	120
3.2. Historia kształtowania się pojęcia obywatela w kręgu cywilizacji muzułmańskiej	127
3.2.1. Arabia przedmuzułmańska	128
3.2.2. Obywatelstwo w początkach islamu	129
3.2.3. Obywatelstwo i kalifat	131
3.2.4. Obywatelstwo w Imperium Osmańskim	133
3.2.4.1. Millet	134
3.2.4.2. Tanzimat	136
3.2.5. Podsumowanie	137
3.3. Islam i społeczeństwo obywatelskie. Muzułmańska umma w kontekście wspólnoty i stowarzyszenia Ferdinanda Tönniesa	138
3.4. Zaangażowanie i kompetencje obywatelskie muzułmanów w Europie ..	147
3.4.1. Kluczowe wartości zachodniej obywatelskości w perspektywie wykładni teologii islamskiej	148
3.4.1.1. Demokracja i islam	148
3.4.1.2. Prawa człowieka w islamie	151
3.4.1.3. Status kobiety w islamie na podstawie Koranu i hadisów ..	157
3.4.2. Karta Europejskich Muzułmanów	160
3.4.3. Bassam Tibi i Euro-Islam	162
3.4.4. Tariq Ramadan i pobożna (islamska) obywatelskość	163
3.5. Muzułmańska obywatelskość – wybór badań	165
3.5.1. Młodzi muzułmanie	165
3.5.2. Obywatelskość muzułmańska w kontekście polskim	169
3.5.3. Młodzi Turcy i postawy obywatelskie	173

ROZDZIAŁ 4. Metodologia badań	176
4.1. Motywacja do podjęcia badań, ich cele oraz pytania badawcze	176
4.2. Techniki zbierania danych	180
4.3. Narzędzia badawcze – opis scenariusza wywiadu grupowego i scenariusza wywiadu indywidualnego	182
4.4. Proces gromadzenia danych	185
4.4.1. Turcja	185
4.4.2. Wielka Brytania	186
4.4.3. Polska	186
4.5. Próba	192
4.6. Analiza zebranych danych	198
4.7. Ograniczenia badawcze oraz sposoby ich przezwyciężenia	199
ROZDZIAŁ 5. Edukacja obywatelska – teoria, założenia i realia	201
5.1. Edukacja obywatelska – definicja pojęcia	201
5.2. Proces socjalizacji obywatelskiej	203
5.3. Edukacja obywatelska w Polsce	207
5.3.1. Historia edukacji obywatelskiej w Polsce	208
5.3.2. Edukacja obywatelska w nowej podstawie programowej	211
5.4. Edukacja obywatelska w Turcji	216
5.4.1. Historia edukacji obywatelskiej w Turcji	216
5.4.2. Turecka edukacja obywatelska w latach 2005–2013	220
5.4.3. Samorząd uczniowski	224
5.5. Edukacja obywatelska w Anglii	225
5.6. Muzułmańska edukacja obywatelska w Europie	232
5.6.1. Główne założenia	233
5.6.2. Islam & Citizenship Education Project jako przykład muzułmańskiej edukacji obywatelskiej	236
5.7. Podsumowanie	238
5.8. Edukacja obywatelska w oczach młodych muzułmanów	241
5.8.1. Lekcje edukacji obywatelskiej	241
5.8.2. Demokratyczna kultura szkoły	248
5.8.3. Samorząd szkolny	251
5.9. Podsumowanie	255
ROZDZIAŁ 6. Postawy obywatelskie młodych muzułmanów	259
6.1. Postawy wobec demokracji	260
6.2. Stosunek do narodu	268
6.3. Postawy wobec praw człowieka	279
6.4. Postawy wobec praw kobiet	286
6.5. Stosunek do Unii Europejskiej	294
6.6. Podsumowanie	300

ROZDZIAŁ 7. Obecne i przyszłe zaangażowanie obywatelskie młodych muzułmanów	303
7.1. Zaangażowanie społeczne poza szkołą	303
7.2. Przyszły udział w wyborach	311
7.3. Podsumowanie	316
ROZDZIAŁ 8. Muzułmański model dobrego obywatela	319
8.1. Koncepcja dobrego obywatela przekazywana w ramach edukacji obywatelskiej w badanych krajach	320
8.2. Cechy i zachowania dobrego obywatela w opinii młodych muzułmanów	322
8.3. Kobieta jako dobry obywatel	335
8.4. Islam jako źródło zachowań obywatelskich	337
8.5. Muzułmański model dobrego obywatela alternatywą dla zachodniego modelu aktywnego obywatelstwa	344
ROZDZIAŁ 9. Islam czy edukacja obywatelska?	
Podsumowanie badań i refleksja końcowa	348
9.1. Jakimi obywatelami są młodzi muzułmanie?	348
9.2. Znaczenie edukacji obywatelskiej i zasad islamu dla postaw obywatelskich badanych	352
9.3. Edukacja obywatelska jako narzędzie włączające grupy mniejszościowe	355
9.4. Refleksja końcowa	359
Literatura	365
Indeks pojęć	389
Spis rysunków	397
Spis tabel	398